Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Opus tripartitum de praeceptis decalogi, de confessione et de arte moriendi

https://hdl.handle.net/1874/340386

C. A. 801a

¶ Incipit opuſculum tripartitum de p̄cep
tis decalogi De cōfeſſione et de arte moriendi ꝑ
eximiū ſacre theologie profeſſorē Magiſtrū
iohannē de Gerſona alme vniuerſitatis pariſiē
ſis Cancellarium.

Chriſtianitati ſuus qualiſcunqꝫ
zelator · proſperum ad virtutes
vicijs depulſis incrementum
Salubre duxi ſequens opuſ
culum tripartitum de precep
tis · de confeſſione · de ſciencia
mortis · breuitate qua potui tradere · quatuor
preſertim criſtianorum generibus profuturū
Primo ſacerdotib9 et curatis illitteratis atqꝫ
ſimplicibus · qui confeſſiones audire debent ·
Secundo indoctis quibuſcumqꝫ perſonis ſecu
laribus aut religioſis · que eccleſie ſolitis ſer
monibus aut predicationibus · ꝓ diuinorū p̄
ceptorū noticia intereſſe non poſſunt · Tercio
pueris et iuuenibus · qui a rudimentis infan
tie · circa fidei noſtre generalem tenorē et pri
cipalia puncta primitus debent erudiri · Quar
to perſonis domos dei vel hoſpitalia loca fre
quentantibus et infirmorum ſollicitudinē ge
rentibus. ¶ Quocirca ad huius doctrine pub
licationem quadruplex perſonarum ſtatus de
bet vigilare · Primo prelati quos inferiorū
curatorum regimen de propinquo concernit ·

quibus inſuper curatorum ignorantia craſſa di
uine legis. et inſufficiens eruditio ſimplicis po
puli imputabitur in peccatum. Secundo parē
tes pro filijs apud ſcolarum rectores inſtare
deberent. Tercio domorum dei et locorum
hoſpitalium gubernatores et magiſtri. Illi
quarto generaliter. qui in verbis aut factis a
lijs ſignis alios ad peccandum induxerunt.
Quicq; ex officio alios docere debuerāt et id a
gere negligunt. hij namq; ſumptibus ſuis et
diligentijs. per huius aut ſimilis doctrine pu
blicationem debent aliorum correctionem pro
curare. Hoc enī agere penitentia quedā eſt.
hoc ſatiſfactio. hoc op9 miſericordie deo accep
tius q̄ elemoſina corporalis. Agant igitur pre
nominati q̄ doctrina hec libellis inſcribatur. ta
bellis affigatur tota vl' per partes in locis com
munibus vtpote in parochialibus ecclijs. in ſcol.
in hoſpitalibz. in locis religioſ. Deniq; expedi
ens videretur. vt ſuper hoc fieret a principā
tibus edictū. aut q̄ ab eccliē prelatis indulgē
tie cōferrentur. Actor vero ſeipſum exonerat
apud te xpianitatem ſcīſſimam. agat q̄libet q̄
in te et de te gloriatur q̄d bonum eſſe cognoue
rit. Gl'a ſit altiſſimo deo. in cui9 noīe p̄ns ag
gredior opus ad ſalutem fidelium animarū.
ordinatū ad eruditōem precipue rudis et ydio
te ppli. et eorum quib9 cōſuetis eccliē ſmoib9
et p̄dicatōibus min9 intereſſe aut informari

cõcedit. In quo veluti tabella quadam et com
pendio breui. tenorẽ fidei xpiane lucide poterit
inſpicere. et diuina precepta ꝓhibitõneſq; vt
ex hijs qđ agere quid ve fugere debeãt poſſit
diſtinctius agnoſcẽ. Cõtinet aũt pñs trac
tatul9 capl'a xviij. quorum quodlibet in duas
vel tres vł quatuor ꝑticulas cõuenienter ſub
diuidi poſſet.

Primũ capl'm affirmat mũdũ a deo fuiſſe
creatũ et ꝙ ipẽ de9 vn9 ſit et trin9 Cur etiã aut
ad quẽ finẽ hõ creatus ſit.

Firmiſſime credendũ eſt et nulla ten9
dubitandũ ꝙ ſolũ vnus eſt deus om
nipotens. oĩa ſciens. et oẽm ꝑfectõez
habens. in tribus ꝑſonis diſtinctis. que ſunt
pater et filius et ſpiritus ſanctus. qui mũduz
creauit. et creatũ regit et gubnat ſola ſua li
berrima volũtate. et dignãtiſſima bonitate.
Speciali aũt prouidentia hũanam gubernat
et dirigit creaturã. dans viris et mulieribus
animas immortales. creans eas tẽporalit̃. tũc
cum eas corporibus infundit. et ad imaginez
et ſimilitudinẽ ſuam formans eas. vt creatus
homo ſuum conditorem deum cognoſcat. dili
gat. veneretur. et eius p̃ceptis in hac morta
li vita obediens. per opera bona et meritoria
vitã tandẽ immortalẽ btitudinis plenã. in aĩa

et corporē perpetuō consequatur · et ita sit bonis angelis sociatus · et in loco malorum angelorum siue demonū substitutus · Qui demones propter peccatū in has inferiores ptes terre corruerūt · dāpnationis sententiā sustinētes Cū qbꝫ etiā iustissime dāpnabūtur hoīes ꝗ diuinis ꝑceptis inobedientes · et more bestiali q̄si non haberent animā rōnalē suis voluptatibꝰ seruientes ·

Scđm caplm ostendit hūanum genus ꝑpt ꝑmorum parentū transgressionē et peccatum multiplicē incurrisse miseriā ·

Fidei veritate credendum est primos parentes nostros adam et euā qui ad tam nobilē finē cōsequende beatitudinis creati fuerant · clausisse paradisi ianuam et beatitudinis introitum toti sue posteritati generis humani · Quādo per peccatū inobedientie donum iusticie originalis · quadā hereditaria possessiōe pro se et suis posteris acceptum a deo ipsi proditores perdiderūt · Quo dono gratuito originalis iusticie conseruato nos omnes a culpa immunes fuissemꝰ · et ab omni miseria famis et sitis aut infirmitatis absoluti · et ab alia q̄libet penalitate liberi · adeo ꝙ omnis alia corporalis creatura nobis

pačifice ſbiecta fuiſſet · et tandē abſq̃ mortis pena in paradyſū fuiſſem⁹ tranſlati · hoc autē do no ꝑ peccatū primorum parentum vt p̄miſſuʒ eſt poito · nos moriēdi neceſſitatem · et vniū ſam quā patimur penā atq̃ miſeriā icurrim⁹ · quia naſcimur in peccato originali · ſcʒ in p̄oic te originalis iuſticie carentia · contra q̇d pecca tū tāq̃ remediū efficax a xp̄o inſtitutū ē bap tiſmi ſacramentum ·

¶ Tercıū cāpl'm declarat qualit' a deo redēpti fuerim⁹ · q̄s etiā ſit generał tenor xp̄iane fidei et credendoꝝ a ſingul' ·

Omnipotēs dn̄s ac pyſſimus pater̄ no lēns humanum gen⁹ tot et tantis ſub iectū miſerŋs ineternū perire · et a re gno ꝑadiſi in perpetuū exulare · concurrēcia iuſti cia ſimul et miſericordia hŋs remediuʒ decre uit adhibere ¶ Voluit ſiquidem idem pyſſim⁹ pat' vnigenitum filium ſuū abſq̃ corruptione carnem ſumere · et homīem fieri · intra inteme rate virginis marie immaculatum vteꝝ · Tan taq̃ et tam mirabilis vnio facta eſt duaꝝ na turarum diuīe et humane in vna perſona filŋ dei · vt vere de⁹ homo diceretur et homo de⁹ · ipſe eſt ihesus criſtus ſaluator noſter pariter et redēptor ¶ Qui antea quidem a patarchis et prophetis denunciatus · nouiſſime in fine

tēporum in hac vltima mūdi etate cōceptus et
natus · a paſtoribus eſt cognitus · a tribus re
gibus orientis adoratus · a ſymeone ſene et a
ljs ꝗꝫ pluribus predicatus · et a beato iohan
ne baptiſta demonſtratus · ¶ Idem deus et
dominus noſter ihesus criſtus circiter ānorum
trium ſpaciū legē diuinā xp̄ianamq̄ʒ religio
nē p̄dicauit et docuit · eam innumerabilib9 mi
raculis confirmando · quā et in ſcripturis qua
tuor euangeliorū nob̄ per ſuos miniſtros exhi
bitam obſeruādā reliq̄t · Ordinauit inſup ſep
tē ſacramenta eccl̄aſtica · q̄ ſūt baptiſm9 · confir
matio · ordo · eukariſtia · penitētia · matrimoni
um · vnctio extrema · Ipſe poſtremo vt nos
redimeret et ſaluaret ſub pontio pylato ſup
plicio crucis acerbiſſimam ſuſtinuit paſſionē
et mortē · ſepultus deinde · a tercia die reſurgēs ·
ſpacio dierū quadraginta diſcipulis ſuis veri
tatē ſue reſurrectōis declarās frequenter appa
ruit · a tandem videntibus ap̄lis celos aſcēdēs
ſedet ad p̄ris dexterā in excelſis · venturus eſt
poſtremo idem dei filius ihesus criſtus in fine
mūdi p ignem finiendi · et in melius īmutan
di · iudex generalis hoīm cūctorū in aīa et cor
pore reſuſcitandoꝝ · redditurus ſingulis p̄mia
meritoꝝ · bonis ſiquidem celeſte regnū plēnis
beatitudinis · peccatoribus vero penale ſuppli
cium ignis eterni · ¶ Hic eſt generalis tenor
orthodoxe fidei criſtiane · quam firmiter crede

re tenetur catholicus quilibet ratiōne vtens.
abſq curioſitate. purē atq ſinceriter ſine fal
ſitate. et certitudinalit̄ reiecta dubietate et
nolens plus ſapere q̄ oportet. ſed occurrendi
bus difficultatum dubijs humiliter ſe ſubmit
tat credulitas ſimplicium intemerate fidei ſā
cte matris eccleſie . ſapientum prelatorum
et doctorum ac omnium ſanctorum et ſancta
rum qui in teſtimonium huius inuiolate fidei
vſq ad mortem dimicauerunt. ¶ Contra hāc
fidem illibatam grauiſſime peccant heretici ſciſ
matici. ydolatrē. ſortilegi incantatores. et ma
gici. ceteriſq artibus a lege diuina prohibitis
vtentes. aut demonum inuocatores. et gene
raliter qui articulos fidei noſtre totaliter aut
in parte. palam vel occulte derident. Illi pre
terea qui non credunt deuꝫ omnia iuſtiſſime
regere ſua liberrima voluntate. ſed potius aſſe
rentes omnia nature vel fortune vel fato ſub
ici. ¶ Preterea malorum quēadmodum bono
rum finalem ſaluationem affirmātes. Illi de
niq q̄ noſtrorū actuuꝫ imputabilitatē ad me
ritū vl' demeritū negāt. qui dei p̄deſtinatōem
vel reprobationē dicunt opin nroꝝ tollē liber
tatem. Hoꝝ ſimiles contra fideꝫ orthodoxā ſūt
errores innumeri procedentes ex intellectu ſup
bo . hūiliare ſe deo recuſāte. aut ex falſa phia
vel potius melācolia fantaſtica. aut demuꝫ ex
voluptuoſa carnalitate rationis iudicium et

affect⁹ pietatē ſubuerrentis·

¶ Quartum capl̄m manifeſtat quid deus nob̄ obſeruandum precepit enumerans decē p̄cep ta decalogi·

SI igitur vt in ſuperioribus habitū eſt deus optimus atq̨ iuſtiſſimus nos hō mines vltra ſupraq̨ irrationales crea turas adeo excellenter condiderit ad ymagi nem ſuā· ſcilicet dās memoriam intellectum · atq̨ voluntatem· vt cognoſcamus eum ſerui amus et amemus· Miſericordiſſime preterea redemerit· paſſionem pro nobis talem perfe rendo· qualem nec ipſi pro delictis noſtris ſuf ferre vellemus· profecto iuſtiſſimum eſt vt ip ſi deo fideliter ſeruiamus· tanq̄ ſubiecti ſupre mo domino· ſicut filij naturales patri legiti mo et velut ſerui ex dominio peccati· carcere· morteq̨ redempti ſaluatori liberaliſſimo· ¶ At tento q̄ nobis eius precepta ſeruantibus glo ria inexcogitabilis ab eodem promittitur· tranſgreſſoribus vero ineſtimabilia tormenta reſeruantur· ¶ Cognoſcens nichilominus ip ſe pijſſimus pater noſtram fragilitatē et exi guam potentiā n̄ requirit a nob̄ ōe ſeruicium quod ſecundum iuſticie rigorem exigē poſſet quin poti⁹ dedit certum numerū preceptorū quoꝝ obſuatō ſibi ſufficiēs eēt· q̄ etiā legis de

ĉalogō continentur. ¶ Qua propter ad hec p̄
cepta ſcienda et intelligenda tenetur quilibet
per ſe vl' alium diligentiam apponere p̱ conſer
uacōe vite ſpūalis q̄ntum pro vite corporalis
ſuſtentatione poneret. a eo maiorē quo īmor
talis anima eſt corpore p̄ſtantior. ſine quorū
noticia nullus poteſt conuenienter peccata vi
tare aut ab eis reſurgere. et quorum ignorā
tia ex deſidia p̱ueniens non excuſat ſ accuſat
et condempnat. Sūt autem hec decem p̄cepta
hijs metris comprehenſa. Vnū crede deum. nec
iures vane per ipſum. Sabbata ſāctifices et
venerare pnēs Non ſis occiſor fur mechus te
ſtis iniquus ¶ Viciniq̄ thorum. res q̄ caueto
ſuis.

¶ Quintū caplm.

Primum preceptū eſt. diliges dominū
deum tuum ex toto corde tuo ex tota
mēte tua. et ex tota virtute tua. Hoc
eſt nō voles ſcienē rem quācunq̄ amare pl⁹ q̄
deum propter quod dei amorē perdas Hoc āt
preceptū cōuenientē ab homine ſeruatur et nō
aliter ſi legem dei et alia p̄cepta opibus imple
at. ¶ Quiſquis eñ mortaliē peccat p̄ceptum
hoc infringit qr volūtatē ſuam diuine volūta
ti oppoſitum precipienti antepoñit. ¶ Spālr
āt cōtra hoc preceptum agūt homies ingrati

cõtra diuina iudicia et ordinacões aut regimē
erga ſe vel alias creaturas murmurantes q̄ſi
non eſſet deus oĩno iuſtus bonus atqȝ miſeri
cors et totus amabilis atqȝ deſiderabilis. ¶
Illi item qui in foueam deſperationis ſeipõs
precipitant per impacientiam ¶ Illi preterea
qui vrgente īfirmitate aut neceſſitate aliqua
ſortilegos conſulunt et diuinatores. credentes
poti9 i hijs ſcripturis aut breuibus cartulis ſi
ue cedulis collo ſuſpenſis aut caracteribus et
alijs quibuſlibet vanis credulitatibus quaſi
deus ipſe non eſſet vſqȝquaqȝ bonus potens et
ſapiens ad eis ſuccurrendum quantum ſit eo
rum neceſſitatibus expediens. ¶ Faciat igi
tur homo in neceſſitate conſtitutus quantum
poteſt procurans remedium naturali induſtria
non temptando deum qđ graue peccatum eſt
aut noua miracula expectando deſiderandoqȝ.
¶ Reliquum vero q̄uod nature vires excedat
deo plena fide committat et indubitanter de
us qui noſcit omnia quiqȝ optimus eſt illud
quod optimum eſt commodiſſimumqȝ fuerit
homini conferet. ¶ Sepe equidem infirmitas
paupertas aut alia queuis tribulatio eſt homi
nibus vtilior q̄̃ nimia proſperitas qua facili
ter abutimur. ¶ Scit namqȝ pater quid filio
proſit. magiſter quid diſcipulo conueniat. et
medicus pacienti de remedio competenti nouit
melius prouidere. ¶ Peccant inſuper cõtra

p̄ceptum hoc illi qui mundo atq̄ quodā timore
irriſorum aut oblocutorꝶ verba formidantes
diuinis preceptis obedire verentur. ¶ Quapp
ter etiam grauiſſime peccant huiuſmodi irri
ſores. perſonas diuino ſeruitio deditas in ſta
tu religionis. virginitatis aut viduitatis con
ſtitutas. aut ſtudio theologie deputatas affe
ctione carnali a bono opere retrahentes.
¶ Hoc curſus precepto nobis precipitur ho
nor et reuerentia ſanctis exhiberi. ſpecialiter
virgini marie. et bono angelo cuſtodi noſtro
vt nichil turpe ipſo vidente et preſente facia
mus. quod preſentibus hominibus agere re
fugaremus. Denicꝫ ſanctorum reliquias. loca
ſancta et beatorum ymagines debemus venera
ri. non pro ipſis ſed quia videndo eas honorē
impendimus rebus repreſentatis per eas iux
ta ritum ſancte matris eccleſie. alioquin pec
catū ydolatrie cōmittitur ymaginē ſecundum
ſe adorādo credendo ipſam imaginem pulchrā
ſiue turpem nouam aut veterem plus aliquid
habere virtutis et quicquam numinis include
re vel diuinitatis. ¶ Huic precepto plurimū
contrariatur nimius honor dominis temporali
bus aut magnatibus adulatione ſiue malo a
liquo fine exhibitus. ¶ Omnis etiam ſimula
tio vel ypocriſis ad inanem gloriam hominū
aut fallacem deceptionem ordinata. ¶ Im
moderatus item amor parentum erga filios.

et generaliter auri et argenti · aut alicui9 cre
ature. ſic ꝙ homo ibi ſiſtat et in eis cōfidentiā
ponat · Non em̄ hec oīa ab infernali morte nos
poterūt liberare · ſolus quippe deus eſt verus
et fidelis amicus qui ī extrema neceſſitate opē
ꝑſtare poteſt · Vnde et ſuper omnia confidēt
cum cordis ſinceritate honorari debet adorari
et diligi · zc ·

Sextū caplm̄ eſt de ſecūdo ꝑcepto ·

SEcundū ꝑceptū eſt · Nō iurabis ꝑ no
mē dei tui ī vanū et ſine cauſa · Con
tra hoc ꝑceptū ꝑncipalit̄ agūt q̄ ſcie
ter q̄d falſū eſſe credūt iurant · periurium cō
mittendo · Valde nam̄qꝫ hoc graue peccatum
eſt cum deus aſſumatur tanquam teſtis falſi
tatis · et qui artificioſe iurat falſuz · artificioſe
deierat · quamquā enim pro loco et tempore cō
ueniēter veritas poſſit ſubticeri · non tamen
dici falſum ſcienter et periurium committi ·
Peccant etiam grauiter contra preceptum
hoc qui turpia faciunt iuramenta deum blaſ
phemantes · et animas ſuas iurando demoni
bus deuouentes · quiqꝫ de humanitate criſti et
ſanctis inhoneſte loquuntur · Contra quos
omnes ſic periuros et blaſphemos · ſtatute
ſunt leges punitiue tam a terrenis principib9
q̄ꝫ a prelatis eccleſiaſticis · Vnde dolendum

eſt ꝙ propter negligentiam ipſorum quibus
penas exequi pertinet nō ſortiuntur effectuꝫ.
Multum vero diligenterqꝫ premiſſa deberent
attendere. hij q̃ cā lucri de facili iurant. quēad
modum mercatores et mercatrices. Illi etiam
qui abſorpti paſſione aut ebrietate i ludis fre
quēter inhoneſtis ſiue ꝓhibitis. vt ē taxillorū
ludus enormiter iurant. et generalit̃ q̄cūqꝫ p
uerſa cōſuetudine aut inclinatione preuēti iu
ramētum emittūt. In talibus quippe ſepe piu
rium cōmittitur ꝓpt̃ qđ etiam tales aliqui pe
iores ſunt in hoc ſarracenis aut iudeis minus
deū honorātes. Ad hoc āt genus peccati periu
rij ſcꝫ. reducitur votoꝝ fractio. et ſolutio fidei
matrimonialis. et generalit̃ īfidelitas. qua in
alterius p̄iudicium. ſecretū ipm reuelat. ſiue
p cōfeſſionē ipſius ſiue alio mō ſecreto cognitū.
lege namqꝫ diuina et naturali ſecretum teneri
debet. quod in ſecreto acceptū eſt. niſi alia vi
a fuerit ſibi detectū. Poſtremo ɔtra preceptū
hoc reductiue peccant q̃ vouēt aut promittūt
ea q̄ ſūt de ſe illicita. ꝙ ſi ꝓmiſſa talia opere cō
pleāt grauius inde et damp nabilius peccāt.

Tercium p̄ceptū eſt. Tu obſeruabis dies
dn̄icos et feſtiuos ab eccia ſuari p̄cep
tos. Hec obſuatō aut veneratō mltipli
cit̃ accipiēda eſt. Primo q̄dē vt quilibꝫ xpianus
illo die dn̄ico vel feſtiuo legitimo īpedimento

ceſſante · in miſſam audirē teneatur · ¶ Scdo vt
quilibet eo die abſtineat · ab oī labore ā merca
tione · et alio quouis laborioſo ope · ſecundū
ritū et cōſuetudinē pa͛te quam inhabitat · quā
cōſuetudinē prelatus ſpiritualis illi9 loci cogno
ſcēs nō phibet · Qd ſi alicui ſup tali cōſuetudi
ne ſuanda aut alijs caſib9 dubietas occurrat
cōſulat ille ſupiores et pitos · ne per amplam
nimis aut ſtrictam cōſcientiā · in peccm̄ cadat ·
Tercio accipienda ē hec obſeruacō vt vn9 qſq3
illo die propriam vitam et conſcientiā diſcuti
at de cōmiſſis criminibus a deo veniam petēs
Recognoſcere debet tunc criſtian9 mltiplicia
beneficia ſibi a deo preſtita · nō in aliquo mu
murādo · aut ſibi guerram de bonis ſuis faciē
do ſ3 grās referendo · Debet tūc audire verbū
diuinū et ſpūalis doctrina pacifice atq3 reuerē
ter abſq3 irriſione aut īpedimēto quocūq3 Me
ditetur p̄terea q̄libet et corā ocul cordis q̄tū
p̄t cōſtituat mortem ſibi de ꝓpinquo imminen
te infernū atq3 paradyſū · morte etiam p̄otuꝫ
hoīm qui in hac vita p̄fuerūt · facta etiā memo
rabilia ſcōrū et ſcāꝝ · dicat Pater noſter · Aue
maria · Credo · et alias ſi quas didicerit orati
ones deuotas · penitentias iniunctas ſibi dili
genter perficiat · requirat inſuper diuinū au
xilium intceſſione mediante ſcōꝝ et ſcāꝝ a q
bus velut pauper et mendicus elemoſinā ſpūa
lem poſtulet · nunc ad vnum nūc ad alium ſe

Cōuertens quouſq; bonū aliquod ſpūale i ſac cum ſue paupertatis congeſſerit. Preterea de beat quiſq; curam aliorum habens filios aut fi lias et alios ſeruitores diebus ſolempnib9 et feſtiuis ſimilia facere. Notū eni omiſſio culpa bilis eſt defectus. ¶ Predictis tñ non obſtan tibus licite pt hõ dieb9 dñicas et feſtiuis aliq̄ recreationem et ſpaciamentū vl' ludum hone ſtū cauſa ſolacij aſſumē plus q̄ alio tēpore. dū modo p peccatū mortale nō offendatur de9. co medendo bibendo coriſando aut aliū ludum ex ercendo. Quā q̄ frequentiſſime in talib9 ludis grauia peccata 9mittātur. quēadmodū pluria rixe diſſēſiões deſideria. carnalia opera. verba et carmina luxurioſa contra deum et equita tem iuſticie adeo vt ſepius die dominico mi nus malum eſſet arare q̄ talia perpetrare

¶ Contra preceptum hoc peccant grauiter im pedientes predicationem. aut diuinum ſeruiti um. verbis aut factis intra eccleſiam aut ex tra ¶ Quiq; circa eukariſtie ſacramentum irre uerentes ſūt. aut erga alia eccleſiaſticā ſacra mēta ſicut baptiſmi et matrimonij celebrationē quidam ſunt irridentes. et ſacramēta confir mationis et vnctionis extreme ſuſcipere 9tēp nētes. ¶ Ceter9 contra idem p̄ceptum valde g̃ uiter delinquūt hij qui i certis ſolempnitatib; āni irreuerentias multas et abhomiabiles ppe trant. Jlli etiam qui talia facientib9 dāt 9ſēſu;

Illi preſertim q̈ ex officio poſſēt et deberēt ta
lia impedire. nec excuſari poſſūt ludi ꝑtextu.
Aſſerit nāq; verīdicū ꝓūbiū. Nō patit̄ ludū.
fama fides oculus

¶ Septimum capitulum de quarto loquitur
pcepto.

Honora pntes. Eſt quartū p̄ceptū Hoc
nāt accipiēdū ē nō tm̄ de pntib9 carna
libz. ſet et de p̄latis ecclāſticis. & curatis
nr̄is. q nos in xp̄o regnauerīt. et gn̄alit̄ de p̄
poſitis et ſupiorbz. mgr̄is ſcȝ bn̄factorib9 et
tēmis pn̄cipib9. Cōſimilit̄ etiā de mortuis et
defūctis intelligēdū ē. quō ad hoc q̄ ꝓ ipſis de
um rogare tenemur. Cōtra p̄ceptū hoc ḡui
ter peccāt hij q̄ ſine cauſa ratōnabili ſuis ſupio
rib9 quibuſcūq; detrahūt aut maledicūt. et
eos ꝓuocāt. ł mortē eis optāt. quēadmodū ma
li filij pntū mortem frequēter deſiderāt vt eo
rum hereditatem poſſideāt. Trāſgrediunt̄ e
tiam p̄ceptum hoc q̄ cōtempnūt p̄cepta ſācte
matris eccl̄ie. veluti excōicacōis ſētētiā paruipen
dentes. et ieiunia indicta ab eccleſia ſine cau
ſa rationabili ſoluētes. cū tn̄ ea obſeruare poſ
ſent ſine ſui corporis n̄otabili ḡuamine. Sicu
ti etiam libertatū eccleſie violatores que liber
tas eccleſie cōceſſa eſt. nō tam fauore miniſtro
rū eccleſie. q̄tū intuitu diuini honoris. nō eīm

ꝓpter maliciā aliquoꝝ miniſtroꝝ eccleſie · Det
a quoqꝫ fideli xp̄iano ſtatus ſclaric9 aut eccle
ſiaſticus diffamari aut ledi · nec pdit virtutē
ſuam baptiſmus aut miſſa celebrata ſiue alid
ſacramentū · ꝓpter maliciā miniſtroꝝ · Tenet
p̄terea hoc p̄cepto laycus fidelis q̄ꝙ aliqui ec
cleſie miniſtri mali ſint · debitum reddē · miſſā
audire · decimas et oblationes et alia iura red
dere ordinata ꝑ ſuſtentatōe eccleſie miniſtro
rū · qui vacādo diuino ſeruitio toti rei publice
ſuiūt · plurimis alioꝝ hoim ꝓpter tpales et
neceſſarias occupatōes ab hoc miniſterio pre
peditis · qui ſic eccleſie debitū reddit · liber et
immunis deo nō hōminib9 ſeruit Porro p̄cep
tū hoc infringūt q̄ leuit nimis et inſipient re
darguūt tyrenos p̄ncipes ſup eoꝝ actib9 publi
cis ſiue cōſtitutionib3 et ſtatutis · nō attēdētes
ſepius eorum onera et ſarcinas g̃ues · q̄s ſub
ditus ꝓplus nō deb3 nec p̄t cognoſcē · quaꝓpē
nec eos de facili iudicare debēt · multa potius
examini diuino reſeruātes · corā quo ſunt ip
ſi p̄ncipes actuum ſuoꝝ rōnē reddituri · De
niqꝫ ſoluūt hoc p̄ceptum qui nolūt ſupioꝝ ſu
orum aut ſapientioꝝ acquieſcē cōſilijs · ꝓprijs
iudicijs inniterites · ꝓuenit quippe g̃ue pccm̄
hoc ex inobediētia et dedignāti ſuperbia · in er
rorē et deceptōem hominē3 inducēs Cōtingit
namqꝫ ſepius vt aliquis homo taliter decept9
ſuperbia tante ſe reputet ſāctitatis vt hūano

cōſilio non indigere ſe credat. Fit ꝑinde vt de ceptus hō ille ꝓpter auſteram nīs et īdiſcretã abſtinentiã quã bonã eſſe credit. capitis fractã aut aliam infirmitatē incurabilē malo fine pūtutus incurrat.

Nonū caplm de quinto precepto.

QVintum preceptum eſt. Non occides hominem. et eſt intelligendum ꝙ nō eſt interficiēdus homo auctoritate ꝓpa vł ꝑticulari. et per viã facti. ꝑmiſſa via iuſticie et equitatis. Hoc precepto diſtricte ꝓhibetur omne peruerſū odium. et deſiderium vindicte ſeu mortis aliene. malum item cōſilium et iniquus conſenſus in alterius nocumentum leſionem vł mortem. Nā ſi pſona leſa fuerit eccleſiaſtica. aut in ſtatu clericali conſtituta grauius eſt peccatum. et incurrunt eo facto ſic agentes et conſentientes excōmunicatōis ſententiã. Cōtra preceptum hoc grauiť delinquūt hij q̄ odio vł rācore principaliter moti. aut intuitu vindicte aut alic⁹ grauaminis potius ꝙ̄ zelo iuſticie inſtigati proximos ſuos per placitationes et proceſſus aut iudicia publica multipliciter vexãt. etiã qđ ſuum eſt requirentes. Poteſt nichilominus hō quod ſuū eſt in iudicio publico repetere. et ordine iuris ſeruato emēdã rationabilē ſue dampnificatōis re

quieſcere. abſqꝫ hoc ꝙ odiēſdo ꝓximum morta
liter peccet. quanq̄ſepe pro pace propria et
tranquillitate et attenta proximi indigētia. e
ligibilius eſſet ōnem emendam abſqꝫ lite pub
lica remitti. Vulgo nanqꝫ dicitur. In denario
litis non eſt obulus amoris. Multum vero is
qui ledit alium debet attendere. ꝙ ex alterius
mutilatione vel occaſione ſiue leſiōe quacūqꝫ
contingit interdum leſum cum ſuis heredibus
depauperari. in quo caſu ledens queadmodūꝫ
fur aut latro ad oīm bonorum perditorum re
ſtitutionem tenetur. ¶ Preterea cōtra p̄cep
tū hoc grauit̄ peccant qui quoquo modo īpedi
unt ex commixtiōe viri et mulieris fetū naſci
aut abortiuum procurant. ſeu percuſſione vi
lenta vteri. aut nimia ingluuie. aut propter
anguſtiam veſtimentorꝫ ad laſciuiam ordina
tam. aut aliā quācūqꝫ negligentē fetus cuſto
diam. ꝙ ſi fetus iam erat aīatus ḡuius ē pec
tum. tūc em̄ vere homicidiūꝫ perpetrat. ¶ In
ſup cōtra p̄ceptū hoc ſpecialiter peccant inuidi
detractoēs odio pleni et iracūdi tūc p̄cipue cū
inter affines aut alios guerras aut diſcordias
implacabiles excitant. ex quibus mala plurī
ma oriuntur. adeo vt is qui litem mouit eam
cum vellet nō ſcirēt aut valēret ſedare. vnde
et apud deū dāpnorum inde ꝓueniētiū re⁹ cō
ſtituitur ¶ Occurrit deniqꝫ contra p̄ceptū hoc
dāpnabil' et horrenda cōſuetudo in aliquibus

obſeruata preduintijs·qūa pro vnius delicto tota ipſius pgenies in mortem et perſecutōez perquiritur. Hoc tandem precepto interdicitur omne duellum mortale aut torneamētū quibus mortis veriſimiliter imminet periculū et cetera·

Decimum capitulum de ſexto loquitur pcepto·

Sextū pceptū Non furtū facies· Et eſt furtū vl' latrociniū rem alienā rapere ſiue retinere·alio ei9 ignorante· ſic q ipſi hoc cognoſcenti diſplicet. Hoc pcepto diſtricte phibetur ōmis iniuſta mercació· cultura quelibet terre aut labor infidelis et fallax· aut quodlibet mēdoſum artificiū· fictus etiam diete labor· et rez venaliū inutiliuz quōlibet pro vtilibus vendicio· ſiue venditor earum res eas emendo deceptus fuerit ſiue non· Non enim quia deceptus ſum licite poſſum aliū decipere· Prohibetur item hoc precepto omnis vſura· falſa aduocatō aut patrocinatio· placitatioqꝫ vl' lis non rite aſſumpta· fraudulenta procuratō aut iniuſtum iudicium· et generaliter omnis deceptio manifeſta aut falſo colore velata qua quis alteri dampnum faciat quod ſibi nollet fieri· Aggrauatur autē peccatum hoc furti vl' latrocinij ex circūſtātijs

loca tp̄is et pſone · et ſimilibus · queadmoduꝫ ſi rem ſacram in loco ſacro · aut tempore ora tioni deputato quis auferat · Si etiā pſona dāp nificata paup fuerit et ī ſe vl' in ſuo ſtatū aut in ſuis heredibus ex hoc graue detrimētū pa tiatur · ¶ Requiritur aūt ad perſone ſic alium dāpnificantis abſolutionem · vt ablata et dāp na ex integro dāpnificato reſtituat · ſcd̄m iudi cium boni viri · quemadmodum citius et com modius poterit · Quod ſi facultas non ſit oīa reddere · ſaltem qd̄ poterit reſtituat · et ſi dāp nificatus ignoretur ablata nichilominꝰ ī pios vſus et elemoſinas diſtribuat ſecundum iudi cium ſuperioris · Hoc etiam precepto ꝓhibetur oīs ſymonia que eſt ſacrorum venalitas · plu ralitas itē beneficiorū abſqꝫ rōnabili cauſa · et formatio vel vſus falſe monete · ¶ Item rem aliq̄p ad certos terminos ad credentiam plus iuſto vendere · et omnis contractꝰ illicitus ·

Preterea ꝓhibetur hoc p̄cepto ōmis detractio et diffamacio q̄ alterius fama bona omni argē to preſtantior alteri iniuſte tollitur · Debet eq dem ſic diffamans alteri famam ablatam reſ titueē quantū poteſt · publice qꝫqꝫ veritatēꝫ cō fitendo et ſe male feciſſe aſſerendo et multoma gis ſi totuꝫ aliquē ſtatū iniuſte diffamauerit · Inſuper hoc preceptum infringūt qui a ſubdi tis ſuis vltra iuris equitatē et rei publice ne ceſſitatē tpalia bona violenē diripiūt · q̄ etiaꝫ

legẽs iniuſtas aut precepta condũt contra de
um et eccleſiam qui in eo facto excommunica
tionem incurrunt. ¶ Amplius hoc trãſgrediũ
tur p̃ceptum adultere mulieres illegittimos
filios ad legittimoꝝ hereditatem ſuccedere fa
cientes. queq; virorum ſuorum bona eis igno
rantibus ſumptuoſe nimis conſumunt. ¶ Cõ
ſimiliter delinquunt filij parentum bona eis
neſcientibus inutiliter exponendo. ſeruitores
etiam et diſpenſatores dominorum ſuorum
aut magiſtrorum bona infideliter miniſtrãdo.
eccleſiaſtici viri eccleſie bona luxurioſe aut
pompatice. aut ea in theſauros cumulando.
Illi item qui terminos agrorum dilatant px
imos defraudando. Qui tributa iuſte inſtitu
ta ſoluere rennuunt. Et hij quibus commiſſa
eſt teſtamentorum executõ. elemoſinas et cete
ra legata in p̃iudiciũ defunctorũ implẽ differẽ
tes. aut ſoluere recuſantes. Plurimi ſũt mo
doꝝ hoꝝ ſimiles q̃ ex p̃cedẽtibꝰ imoderatis ſũp
tibus proueniunt. cum quis multipliciter vltra
redditus et prouentus proprios ſumptuoſiũ
gerit ſtatum. ſumptuoſus namq; ſtatus ſump
tuoſas requirit expenſas. ¶ Poſtremo con
tra preceptum hoc grauiſſime peccant. hij q̃
pecunia aut prece violenta parentes propin
quos aut ſeruitores principaliter intuitu ſer
uicij eccleſie bona occupare procurant. cũ p̃
ſertim eccãſtica beneficia dignis et ſufficiẽtibꝰ

debeantur · et pure non ſymoniace conferri debeant · Alioquin in beneficio nullum ius acq̃rit · nec a crimine liber eſſe poteſt quouſq; beneficium ſimpliciter reſignet ſymoniace promotus · ꝛc̄ ·

Capitulum vndecimum Septimum contin; preceptum ·

Septimum preceptum eſt Nō mechaberis nec luxurioſus eris · Hoc p̄cepto inhibetur ſub pena peccati mortalis · ōnis ſocietas et carnalis coniunctio viri et mulieris excepta matrimonij lege · Huius namq; oppoſitum aſſerere eſt error contra fidem ·

Prohibetur etiam precepto hoc tam in matrimonialiter coniunctis q̄ꝫ in ſolutis omnis luxurioſus attactus membrorum genitalium quo non ſeruatur naturalis ordo inditus a natura · vel non rite copulantur partes ad generationem a natura deputate · Et tanto peccatum hoc grauius eſt · quanto a naturali ordine longius recedit · ſiue inter perſonas ſolutas · ſiue quod crimen aggrauat coniunctas matrimonialiter · ſiue fuerit huiuſcemodi attactus in ſe vel in alia perſona · aut reſpectu beſtie in altera ſpecie · per turpiſſimam et illicitam complacentiam conſumatus · ſi deniq; ſpāliter attactus ipſe innaturalis prouemat a

fediſſima viliſſimaq; delectatione que mollicies l' pollutio dicitur. Si quis autem in hiis vel aliquibus horum culpabilis eſt. ſufficienter intelligere poteſt q̄d iſti modi generales loquendi ſignificent. nec enim particularius extra confeſſionem eſt abhominabilis hec immūdicia explicanda. ne caſte aures pure et innocentes horum prius ignotorum noticiam acquirant et ſcandalizētur. ¶ Sunt etiam caſus iſti enormium contra naturam peccatorū. prelatis maioribus epiſcopis ſcȝ et ſuis penitenciariis ad abſoluendum reſeruati. quorum aliqui ſcd̄m leges ignis pena plectuntur. Nec poteſt aliq̄s quotcumq; bona et elemoſinas operetur ı̄ eternum ſaluari ſi pudore motus hec peccata reticeat vel adeo celet vt non poſſit confeſſor peccati ſpēm diſtinctius perpendere. ¶ Peccati namq; perpetratio debuit maiorem pudorem inferre quam eius reuelatio preſertim in confeſſione. ¶ Incidit autem homo in horrendū peccatum hoc variis de cauſis. aliquando quidem ex ſola malicia alterius impellentis. ſicut iuuenes aliqui peruerſi alios innocentes frequenter decipiunt. Alii ex nimio ocio. frequēter ex ſumptione nimia potus aut cibi. potuum preſertim aut ciborum exceſſiue nimis ſupercalefactiuorum. ¶ Sepe ex inhoneſtis verbis. aut aſpectibus radicatis aut fixis. Quandoq; ex diuturna cogitatione circa carnalem

actum vel commixtionē viri et mulieris · aut
inordinato appetitu carnalis commixtionis cū
tali vel tali persona ¶ Interdum etiam ex per
uersa doctrina parentum · seruitorum aut an
cillarum · siue quod magnum facinus est ma
gistrorum · cum quibus iuuenis aliquis cōuer
satur aut nutritur · vel postremo ex sola pec
cati malicia · ¶ Ceterum propter detestandum
peccatum hoc olim mudus consumptus est vni
uersali diluuio · et quinqꝫ ciuitates sodome
et gomorre igne celesti succense · vt habita
tores earum viui descenderent in infernum ·
¶ Propter idem peccatum hoc quod diui
nam exclamat vindictam · veniunt sepius
fames · guerre · pestes · mortalitates ·
inundaciones aquarum · prodiciones regno
rum · et alie multiplices clades prout scriptu
re testantur · ¶ Principale vero et efficax
contra peccatum hoc et generaliter aduersus
luxuriam remedium est sobrietas vict⁹ · ma
lorum vitare consortia et ocium · malas et
noxias cogitationes statim repellere ne figan
tur ī corde · ex toto conatu cordis preces ad de
um · virginem mariam · sanctos sanctasqꝫ di
rigere · cogitiones suas aliorsum diuertere ·
et interdum corporalem penam libenter assu
mere · quemadmodum quidā peritus linguā
propriam mordens et temptationem allo
quens spuendo dicebat · phy · phy · phy ·

horrēda imūdicia. et tu neqſſime demō auſus es mihi hāc illuſionē pſētare. Huius demūqꝫ peccati luxurie plurime ſunt alie ſpecies ſcdm varios hoīz ſtatus. queadmodū carnal' cōmixtio affinū pntū. aut aliorū religioſoꝝ. Item pſonarū viduarum. aut virginū cōſtupratio. qnqꝫ raptus violentus ex qbus infinite clades oriuntur. vt qꝛ perſona aliqua in via perditionis conſtituitur. aut perpetuam incurrit infamiam. vel ſeipſam occidet. aut infantem ex ſtupro natum continuo non baptizatum iugulabit. aut demūqꝫ totus vnus ſtatus aut cōitas infamiam aut ruinam patietur. Sentimus poſtremo huius peccati in ſompno fantaſias et illuſiones. tūc tamē ē peccati piculū. cū qs ātea vł poſt in vigilia. in nocturna fātaſia vł pollutione delectatur.

Capitulum duodecimum de octauo canit pcepto.

OCtauum preceptum eſt. Non falſū teſtimonium dices. Hoc pcepto oē mēdaciū phibetur illud qd in alterius perniciē committit. qꝛ ſi iuramētum interuenerit grauius peccat qꝛ periurus eſt. Nūquam eniz pro ſalute etiā hoīs corporali vel ſpirituali debet quis periurium committere. ſiue coraz iudice ſiue ſeorſū. Periuriū

vero quod quis in iudicio publico committit
eſt caſus epiſcopo ad ſoluendum reſeruatus.
¶ Contra preceptū hoc grauiter peccāt qui in
cōfeſſione mendaciter peccatū celant. aut aliuꝫ
inique accuſant. Inſuper contra preceptū hoc
agunt qui delectabiliter nimis adinuentis no
uitatibus aut aliorum diffamationibus aures
credulas prebent. occaſionem inde peccati aſſu
mentes. aſſerētes nimia leuitate de proximis
mala. Zelotypi preterea vel ſuſpicioſi proxi
mos et actus eorum male et ſiniſtre iudican
tes aut interpretantes. adeo vt ex huiuſmo
di credulitate falſā. iniuſta bella vel lites ſepi
us moueātur.

¶ Decimūtercium capitulum Nonum ambit preceptum.

Nonum p̄ceptū eſt. Non cōcupiſces vx
orem proximi tui et cōſimilit̄ nec femi
na virū cōcupiſcat. ¶ Hoc p̄cepto di
ſtricte ꝓhibetur omnis modꝰ vel geſtꝰ exteri
or malus. quo trahitur alius vel ſollicitat̄ ad
peccatum luxurie. ſiue per internuncium. ſiue
per miſſionem litterarum. ſiue per minas vio
lentas ſiue etiam per munera. per promiſſiōes
per mendacia. aut fictas adulationes. aut in
ſuperfluo veſtimentorum ornatu. aut inordi
nato aſpectu vel inceſſu. verbis turpibus

aūt deniq̧ attactu quolibet luxurioſo · ſicut frequenter contingit in amplexibus et oſcu lis · ¶ Sciendum eſt namq̧ ꝙ omnis concupiſ centia carnalis commixtionis preter matrimo niale vinculum · etiam ſolo voluntatis conſen ſu plenarie perpetrata · eſt mortale peccatum · vbi carnalis copula minime ſubſequetur · Equidem veriſſima eſt hec regula magiſtralis Omnis completa voluntas ſiue ſit bona ſiue mala pro facto reputatur · ¶ Mala voluntas pro facto reputatur · ¶ In peccati genere pec care poteſt perſona matrimonialiter alteri co pulata · queadmodum et ſoluta vt ſi mulier alterius ꝙ viri ſui carnalem ſocietatem concu piſcat ¶ Omnis etiam conſenſus plenarius a deliberatus · quo quis in turpibus et carnalibꝫ cogitationibus delectatur · vbi etiam deeſt vo luntas actū exteriorē perpetrandi · ſecundum plu res doctores eſt mortale peccatum · ¶ Pa tet igitur ex premiſſis ꝙ omnes amplexus oſcu la et conſimiles attactꝰ principaliter ex luxu rioſis cogitationibus prius enumeratis proce dentes ſunt grauia delicta · tantoq̧ grauio ra ſi perſone fuerint affines · aut religioſe · vel euiſdem ſexus · et quod enormius eſt · ſi in talibus attactibus vel oſculis talis non ſerua tur honeſtas · qualis in publico ſeruaretur · ¶ Quamobrem ſi quis in premiſſis attacti bus vellet alteri vim inferre · deberet alius

ex aduerſo quemadmodum pro vite corpora
lis tuitione viriliter reſiſtere ſiue verbis ſiue
factis · aut validis clamoribus · aut demum fac
tum tale perſonis ipſius in hoc iuuare valenti
bus et ad hoc aſtrictis reuelando · Alioquin ta
lis quiſquis ille eſt non ſinceriter ſuam diligit caſti
tatem et honorem ·

Capitulum decimum quartum ¶ De cimum declarat preceptum

DEcimum preceptum eſt · Non concu
piſces rem proximi tui · Hoc eſt al
terius cuiuſcumque · Et intelligitur
hic concupiſcentia prohiberi quem
admodum ſupra vt in ſexto precepto de fur
to et latrocinio explicatum eſt · Prohibetur enim
hic concupiſcentia et voluntas mala · cum ma
la voluntas vt paulum ante dictum eſt pro
facto reputatur ¶ Tali namque cupiditate ca
dit frequenter homo in inuidiam · et in impa
cientiam ſui ſtatus · et dei blaſphemiam · apud
ſe non recte cogitans bona temporalia ſe iuſ
tius meruiſſe quam talis ſuus vicinus · quod id
circo deus iniuſtus eſt · et ſibi non niſi fruſtra
et inaniter ſeruiendum eſt · quod ſi incommodum
aliquod aut dampnum alteri contigerit · ſtul
tus ille letatur et gaudet aſſerens pro ſuis demeritis

et occultā malicia hoc eidem accidere. Contra preceptum hoc reductiue peccant. operuȝ misericordie tam corporalium quā spiritualium seu elemoſinarum retentores. veluti pauperibus indigentibus cuȝ facultas adeſt. et occurrētē euidente neceſſitate nō ſubuenientes. et ſpecialiter pntes proprios. quos pudēduȝ eſt mendicare. aut deſerētes ā eſurire ā egere pmittentes. Conſimiliter peccāt q̄ ſeruitoꝝ ſuoꝝ ſalarium vl' lucrum iuſtuȝ iniuſte retinēt. qui in elemoſinarum pretextu. aut fundatōis eccleſiarum occupant inique aliorum bona dicentes proximos nimis diuites eſſe et eiſdem abuti. nec eis proptēa reſtituenda fore. Condempnat eos namq̧ approbata pauli regula affirmans non eſſe facienda mala vt inde bona eueniant. Nec quoquomodo per peccatū offendendus eſt deus. eius tranſgrediēdo preceptum qualecunq̧ bonum inde prouenire cōtigerit.

Capl'm quindecimū. oſtendit qualit' in hys decem preceptis velut in mundo quodam ſpeculo facies conſcientiarum noſtrarū debemus inſpicere.

Hec igitur ſunt decem legis precepta diuine ſuperius enarrata. i quib⁹ q̄ſi ſpeculo quodam polito terſo et mūdo

religionis criſtiane veritatem perlegere. et totius vite noſtre ac animarum conſcientiarumq; noſtrarum pulchritudinem atq; feditatem poſſumus diſtincte conſpicere. Hys mediantibus cognoſcit homo vite ſue decurſum. qualiter diuina precepta ſeruauerit quantumq; deuiauerit quibus modis ſecundum varias peccatorum ſpecies deum offenderit. qualis demq; peccatorum confeſſio habenda ſit. ¶ Quod ſi predictorum aliqua a quoquam non bene intelliguntur conſulat ſuper hys ſapientes potiſſime ac deuotos viros. Omnis namq; perſona poſtq̃ ad annos diſcretionis peruenerit ſi conſenſu voluntario plenario et deliberato horum alicui preceptorum per contemptum inobediens extiterit. dilectioni dei amorem creature preponendo. extra ſalutis ſtatum efficitur. et in damnationis periculo ſtatuitur. nec gratum aliquid deo. dignum beatitudine operatur. Quamq̃ ſi temptationem grauem aut diuturnam ire ſiue luxurie vel alterius peccati quis incidat. ſi ipſa temptatio homini diſpliceat aut eidem homo reſiſtat. vel non plene et deliberate conſentiat. mortaliter non peccet. immo ſepe nullomodo peccat ſed magnum erga deum premium meretur temptationi viriliter reſiſtendo. ¶ Hic iam proſpicere clarum eſt quibus vijs et modis decem hec precepta infringantur ſeptem mortalibus et capitalibus

peccatis · quē ſūt ſuperbia · inuidia · ira · auaricia
gula · luxuria · et acedia · Quinqȝ item exteri
orum ſenſuum miniſterio · qui ſunt · viſus · au
ditus · olfactus · guſtus · et tactus · Sicqȝ quiſ
quis in hijs decem preceptis ſpeculi vite · ſe di
ligenter intuetur recte ſe conſpicit · ſeqȝ perſpē
it et hijs obediēs diſcrete ſapit ·

Capitulum xvi explicat qualiter tripli cem veritatem ore vel corde confitendo · a ſta tu peccati mortalis ad ſtatum gratie reſurgi mus ·

Sciens nichilominus noſter miſericor
diſſimus pater deus et cognoſcēs noſ
tram fragilitatem permaximam · et
ad malum promitatem · multiplicibus vijs mor
tali vita durante paratiſſimus eſt nobis delic
ta remittere et gratiam conferre · ſi dumtaxat
veraciter et ex corde ſibi tres ſubſcriptas veri
tates porrigamus · Prima veritas eſt ·
Domine ſic vel ſic contra veſtram bonitatem
peccaui quod michi diſplicet · ratione cuius et
penitentiam ago quia vos offendi · qui totus eſ
tis venerandus et colendus · quodqȝ mandatū
veſtrum trangreſſus ſum · Secunda veri
tas eſt · Domine bonum habeo propoſitum et
deſiderium veſtro iuuamine mediante · michi

in futurũ precauendi ne incidam in peccatum
et occaſiones peccatorum iuxta poſſibilitatem
virium euitandi · ¶ Tercia veritas eſt · Domi
ne bonam habeo voluntatem peccatorum meo
rum confeſſionem integraliter faciendi pro lo
co et tempore ſecundum tuum et ſancte matris
eccleſie mandatũ et preceptũ · Has veritates
quiſquis qualicumq; loco et tempore ſincerit̃
non ficte aut mendaciter ex corde pronuncia
uerit · ſecurus exiſtat ſe in ſalutis et gratie ſta
tu conſiſtere · et vitam eternam mereri · quã
uis omnia enarrata prius crimina commiſiſſ;
Si etiam talis abſq; alia confeſſione continuo
decederet · in abſentia ſacerdotis · dormiendo · aũ
alio quouis modo morte ſubita preuentus · i
dem finaliter ſaluaretur · acerbiſſima purgato
rij pena mediante ¶ Ex quo notandum et ſa
lubre conſilium elicitur · vt criſtianus quilib;
ſingulis diebus bis aut ſemel ſero et in mane
aut ſaltem feſtiuis diebus redeat ad cor ſuuz ·
conſtientiam examinans · an tres premiſſas ve
ritates proferre valeat cum cordis ſinceritate
ſicq; intra ſtatum ſalutis ſe eſſe confidat · ¶
Quod ſi eas pura mente fateri non valet ob
ſtante voluntate peccandi · qua actualiter de
lectatur · aut iniquo propoſito quo quis
occaſiones peccatorum vitare renuit quem
admodum illi qui peccatis carnalibus merſi
reſurgere nolunt · aut vſuras ſuas aut in

iniuſtas mercationes et lucra continuant. vel
iniuſte retinent alienum. Quiq; alterius odio
vindicte deſiderio flagrantes in incendi ꝓpoſi
to perſeuerant. ¶ Certiſſime ſcient hij et conſi
miles non epiſcopū aut papam tales abſoluē
poſſe. ꝗꝗ talibus ſalutare conſiliū detur. vt
per ſeipſos vel alios bona q̄ poterint operētur
orando vel elemoſinas dando. quo deus eorū
corda illuminet et ad bonum dirigat et cōuer
tat. Nullum eſt enim bonum adeo exiguū qḋ
nō deus tandē eterna vel tpali mercede remu
neret Multoq; meliꝰ eſt tpale bonum et mini
mū ꝗ̄ omnino nullū ꝓmereri. Saluberrimū ē eti
am laudabilē cōſuetudinē illeſā ſeruare. ne eā
ſemel diſſoluendo nunq̄ in eternum forte reſu
mat.

¶ Capitulum xvij oſtendit quis ſit cōfeſſio nis modus et dat circa hoc vnum breue docu mentum.

QVocienſcūq; accedit homo ad cōfeſſi
onē pctōꝝ explanandā. hoc ē de neceſ
ſitate ſemel in āno circa ſolēpnitatem
paſchalē. aut cū mortis iminet piculū. aut in
ſacramētoꝝ ſuſceptione Ad frequētiorē em cō
feſſionē regulariꝰ nō tenemur quāq̄ ſepiꝰ cō
fiteri multū ꝓdeſt ad augmētū gr̄e. et diſtin
ctiorē cognicōez. et explicacōez pctōꝝ. debet

p̄meditata ↄfeſſurus quid aūt in quo deliq̄rit
cū examine diligēti ↄſciētiā diſcutiēs · ac ſi ma
gnū inde tp̄ale bonū reportarēt · ⸿ Accuſet ſe
poſtmodū pccōꝛ hūilit̄ nō irriſorie · veracit̄ nō
ficte · vituperādo ſe nō laudādo ꝯpue recte atq̄
ſincerit̄ · facta ipertinētia dimittendo · diſcreto
inſup vt nō reuelent hij quos ↄſortes et ſoci
os habuit in peccato · De hijs enim ↄfeſſoꝛ inqui
rens grauit̄ etiā peccaret · niſi forſan ſodales
huiꝰmodi cauſa petēdi ↄſilij ad eoꝝ pellendā
violentiā ↄfitēs detegeret · aut fortaſſis ad ex
plicandā pcā ſpēm neceſſitas eos manifeſtāri
poſceret · vt ſi quis cū ſola ſorore carnalit̄ com
mixtus fuerit · in quo caſu querēdus eēt confe
ſſoꝛ pſonā in confeſſione detectā ignorans ·
Super caſibus aūt ad abſoluēdū epo reſerua
tis aut ſupioꝛi · remittat ſacerdos inferioꝛ ↄ
fitentem ad prelatum vel ſuperiorem eum po
tentem abſoluere · niſi forſitan confitenti moꝛ
tis periculum immineret · aut magnum aliqđ
ſcandalum ex hoc oboriri · vel peccati reuelati
onem ſequi coniectura probabili formidetur ·
⸿ Hoc vero pro regula certa et documento
ſalubri teneatur vt nunquam pro peccato ſe
creto vel occulto penitentia publica penitenti
bus iniungatur · nec penitentia imponatur ·
quam nequeant · aut nolint ſufferre · Non de
bet rurſus confitens iniunctā ſibi penitētiā fa
cilit̄ reuelare · quo contingit iterdū peccatū

ſuum prodi· aut confeſſoris dicta aut interro
gata nimia leuitate detegere Nec enim omnia
ſecrete confeſſionis integritatē decernunt· niſi
quod abſit confeſſor penitētem ad malum ali
quod hortaretur ¶ Eſt ꝓpterea vtile et efficax
remedium diligentius retinendum ab hijs qui
peruerſa inclinatione vel conſuetudine incidūt
in aliquod enorme peccatum a quo non de faci
li retrahūtur· ꝙ ſcilicet ſeipſos ad penam ali
quam pecuniariam vel aliam vſqꝫ ad certū tē
pus prefixum cuꝫ certo rationis moderamine
conſtringant· quocienſcumqꝫ in id peccatum
incidere cōtigerit· Dicunt namqꝫ ſepius inſipiē
tes aliqui ſe a peccato ire· luxurie· periurij· a
ſi quod eſt ſimile abſtinere non poſſe· qui ta
men hoc ipſo ſalubri remedio velut menda
ces facilime confutantur cum vnius albi vel
franci in emenda cuiuſlibet tranſgreſſionis
eis inflicta pena ipſos a perpetratione iniuſti
operis retraheret· ¶ Vnde manifeſte conuin
citur eos diuini precepti et proprie ſalutis in
tuitu· a conſuetis vicijs abſtinere poſſe· niſi fi
ctam et peruerſam haberent voluntatem· et
tales velut fatui veritati non credunt nec o
bediunt quouſqꝫ ſupplicia luant· et delictoruꝫ
ſuorum ſeram et infructuoſam penitentiam
agant· ¶ Fitqꝫ iuſto dei iudicio qui penitere
de commiſſis cū poſſunt nō volūt· cū velint ne
queant·

Capitulum decimumoctauum con
cludit non eſſe quemq̄ ab alio ad
peccatum impellendum. ſed ad bō
num pocius operandum

Poſtremo quicquid agat homo in per
ſona ſua. ſupreme caueat alium ad
male agendum ſollicitare. aut verbis
aut factis. exemplis vel conſiliis aliquid age
re quod de ſe ſit occaſio ruine peccati. ſpecia
liter coram iuuenibus aut perſonis innocenti
bus. Hoc enim proprium eſt ſingulare
q3 demonum officium. quemadmodum bo
norum angelorum intereſt ſpecialiter homi
nes inducere ad bonum. Compertum eſt
etiam frequenter accidere. quod homines aliorum
ad malum impulſores vix aut nunq̄ delicti
ſui condignam penitentiam aſſecutantem per
ficiant. quia nequeunt eos corrigere ad bonū
quos deceperunt. iam forte dampnati ſunt vi
dictam a deo poſtulantes eternamq3 eis male
dictionem iugiter imprecantes. Sicuti ex
oppoſito iam ſaluati aliorum doctrinis et factis
aut opera diligenti. qua nullum deo opus ac
ſacrificium acceptius eſſe poteſt. et ad pecca
ta delendum validius pro ſuis adiutoribus p̄
ces indeficienter effundunt. Curet etiam
propterea fidelium quis. iuxta cognicionis

et virtutis a deo ſibi conceſſarum facultatem in
monitionibus et exemplis alium ad bene agē
dum incitare · pater filium · doctor diſcipulū ·
et ſapiens inſtruat ignorantē · Rogemus tn̄
pro mutua pace et vnanimi inuicem caritate
quo poſt mortem corporis huius perhennis be
atitudinis participes ſim9 · quam nobis conce
dat deus vnus eſſencialiter et perſonaliter tri
nus qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum ·
Amen ·

¶ Sequitur examinatio conſcientie ·

QVisquis a morte peccati ad ſalutis
et gratie ſtatum volet reſurgere ·
q̄ꝗ vt actus ſui et intentiones ad
vitam eternam vtiles ſint et meri
torie · neceſſe eſt ꝙ delicta ſua recogitet et cog
noſcat · dolens de commiſſis · atq̄ ꝓponat auxi
liante deo a peccato mortali ſe precauere et ab
ſtinere in futurum · firmum preterea ac ſince
rum propoſitum habeat competentibus loco et
tempore peccata ſua ſaltem mortalia diſtincte
et integraliter confiteri · ¶ Quod vt commo
dius fiat · priuſq̄ꝫ confitens crimina ſua reue
laturus accedat · ipe circa ea matura moroſa
q̄ꝫ diligentia premeditari tenetur · quaſi mag
num aliquod emolimentum inde reportare ſe

crederet· vt complete magis ipſa confeſſori ſu
o ac lucidius exprimat· ¶ Quia vero plurimi
ſimplicium ob negligentiam aut ignorantiaꝫ
nõ excuſantem ſed potius accuſantẽ· modos a
ſpẽs neſciunt peccatorũ pn̄s confecta eſt tabu
la· quã inſpicientes confeſſuri· cogitatõe ꝓuia
inſtructi ſufficienter ad ſalutem poterunt ſua
peccata cognoſcere memoriterqꝫ tenere· et cõ
feſſoribus vtiliter reſerare· ¶ Procedit autem
tabula ſecundum numerum et ordinem pecca
torum mortalium· que ſũt ſuꝑbia· inuidia· ira
auaricia· accidia· luxuria· gula· Confeſſurus
ergo tuam primitus conſcientiã examinãs int
roga te· circa peccatũ ſuperbie· Si vanam tui
laudem et propriam excellentiam queſiuiſti ꝟ
optaſti propter bona fortuita et caduca· diui
tias ſcilicet aurum et argentum terrenaſqꝫ po
ſſeſſiones· aut propter naturalia bona ſcilicet
corporis pulcritudinem fortitudinem· iuuen
tutem et ſimilia· ſeu etiam ratione gratuito
rum donorum ſicut eſt dei cognitio vel affectꝰ
deuotio· ¶ Si alios contempſiſti propter ali
cuius horum bonorum precedentium defectũ·
¶ Si aliqua opera feciſti vt inde mundanam
laudem acciperes· vel vt alij te meliorem quã
ipſe ſis reputarent· et multomagis ſi hoc fe
ciſti pretextu ypocriſis ficte· quam vt alijs
eſſes exemplar in bonum· vel eos a malo re
traheres· ¶ Si nimium pertinaciter immiſus

eſ opinioni proprie. vel credulitati · alterius
conſilium contempnendo · ſpecialiter in mate
ria fidei et criſtiane religionis Ex hac enim ra
dice pullulant hereſes. ſortilegia et falſe cre
dulitates · ¶ Si per iactantiam aut inanem
gloriam opera tua bona recitaſti · vel te alijs
preſentibus inculpaſti vt ob hoc humilis et de
uotus crederetis · ¶ Si gloriatus es corde aut
ore de malo · vt ꝙ alium defraudaſti · vel ei in
iuriam intuliſti · quodqꝫ per te et tuos compli
ces ad male agendum potens fuiſti · ¶ Si ſupe
rioribus tuis inobediens extitiſti · et eos con
tempſiſti · precipue carnales parentes et ſpiri
tuales · ¶ Si intra confeſſionem mentitus es
peccatum tuum · aut eius ſpeciem mũdano pu
dore celando · talis enim confeſſio inutilis eſt ·
ſed et nouum crimen incurris · ¶ Si peccatoꝝ
tuorum excuſationes queſiuiſti · aut minuiſti
culpam tuam · ſocijs aut complicibus imponē
do · ¶ Si te per inobedientiam et contemptum
excōicari permiſiſti · aut leuiter nimis excōica
tis ꝑticipaſti · Si in iudicio publico vel alibi ob
pudorem veritatis reuelande periurium cōmi
ſiſti · Si a bonis operibus aut verbis abſtinuiſ
ti propter obloquẽtium quorundam fatuoꝝ
timorem · Si indignando contemſiſti peccatores
pauperes ignorantes · impotentes · aut infir
mos · eos precipue qui tibi genere propinqui
ſunt. aut ſi eoſdem irriſiſti · Si ſignis aut ver

bis contemſiſti eos qui ſtudent deuocioni. Si pſūptione motus aggreſſ9es ardua ſciam tu am aut potentiā excedēcia. aut tuo ſtatui aut ſtudio indecēcia.

Circa peccatū Inuidie.

SI de alterius incōmodo letatus es. cū ei infortuniū aliquod cōtigerit. aut ſi diffamacōnē ſeu pſecucōez icurrerit Si de bonis alterius doluiſti. quia bene famatus bonus pulcher ſapiens eloquēs deuotus aut religioſus exiſtat. Si malū altēi preoptaſti l' bonam famā ipſi9 minoraſti verbis iniquis de eo publice vl' ſecrete manifeſte aut fraudulenter prolatis. eius verba aut opera ſiniſtre iudicando aut in peiorem ptem frequent' int'pretando.

Circa peccatū Ire.

SI diu cum conſenſu irā contra pximū tenuiſti cum deſiderio vindicte vl' appetitu nocendi per te vl' aliū verb' aut factis. Si ira vel odio contra quemcumqz cōtumelias protuliſti aut in rebus nocumentum prebuiſti vel irruiſti. ſi cum percuſſiſti vulneraſti occidiſti. Et attendatur diligenter an leſus ſacerdos aut clericus exiſterit. rc.

Si a leſis a te vel iniuriam paſſis veniam pe
tere rennuiſti cum preſertim equales tibi fo
rent· aut in nullo ſubiecti· ¶ Si arma inuaſi
ua ad nocendum tuliſti· ¶ Si alteri mortem ſi
ue leſionem illicite minatus es etiam appoſito
iuramento· ¶ Si ſecretum alienum reuelaſti·
Si humiliter a te veniam petētibus indulgēti
am denegaſti ¶ Si motus ira iuraſti nequit̄ ꝑ
periurium cōmiſiſti· ſi deum blaſphemaſti lu
dum alearum ꝗ̄ aliū exercēdo· ¶ Si odio vł ira
core potius ꝗ̄ iuſticie zelo placitatōibus vł liti
bus alium vexaſti ¶ Si alteri maledixiſti ꝑſer
tim ꝑntib9 aut ꝓpinquis·

¶ Circa peccatum Auaricie·

SI alio neſciente vel nolente retines
illud qđ eſt ſuū· Si furtū rei ſacre aut
eccāſtice vł alterius cuiꝰcūqꝫ itra ec
cleſiā vł locū ſacratū cōmiſiſti· Si cōtra deū in
gratus indignaris ꝗ̄ nō tibi ſicut et ceteris ꝓ
uenerīt diuitie nec ad votū proſpere ſuccedūt
omnia· ſi ob hoc immemor dei beneficiorum ſi
bi ſeruire contēpnis· Si communia bona domi
norū vel parentum laute nimis in vſus prop
os conſumpſiſti aut mercennariorum et ſerui
torum iuſtum lucrum non eiſdem tribuiſti·
Si falſas et iniuſtas mercaturas exercuiſti et
modum inquiras· Si falſo et mendaci artificio
vſus es· modum quere ¶ Si ſymoniam in te
vel in alio perpetraſti· Si cōmutatōes vſurarias

cum alio contraxiſti· adulterati ē modus· ¶ Si
ſine lucro periurus fuiſti· ſi ludis prohibitis
vt eſt taxillorum ludus auaricia motus te im
miſcuiſti· Si feſtiuis diebus ſpe lucri manua
lem laborem aut mercationem per te vl' per a
lium fieri conſenſiſti· Si commiſſa tibi in teſta
mento vel aliter legata vel eleſimoſinas perfi
cere et diſtribuere neglexiſti· Si opera miſeri
cordie et elemoſinas occurrente neceſſitate ob
lationes et decimas ſoluere contempſiſti ¶ Si
ficta adulatione vel intentione pecunias ex
torquendi· alium decepiſti aut etiam irriſiſti·
Si parentum vel mariti bona eis inſcijs abſtu
liſti· ¶ Si proprias et alienas poſſeſſiones in
utiliter conſumpſiſti ¶ Si alieni dampni cauſā
vel occaſiō voluntarie et gaudenter extitiſti
vt lucrū inde vel commodum reportares· vt
exempli gratia ſi inter duos rixam moues vt
ex eorum mutua lite aut verbere vel occaſiōe
emendam iudiciariam aut patrocinij lucrum
feras· ¶ Si famem aut peſtilentiam optas vt
per eam diteris· aut de parentum morte gau
des· vt ſuam hereditatem accipias· aut ſi periu
ras aut alium ad periurandum impellis ven
dendo et emendo· Si in artificio quocunqȝ inu
tiles adinuenis nouitates vt ditatus habun
des·

¶ Circa peccatum· Accidie·

SI miſſam et horas vel aliud diuinum
officium ſeu ſeruicium omiſiſti celebra
rē ad quē dicenda tenebaris. Si in feſ
tis ſpecialiter ab eccleſia obſeruari preceptis.
aut alias per triſticiam negligentiam vanita
tem aut ocium. eccleſiaſticum officium. predi
caciones et ſermones audire contempſiſti ¶
Si conceſſum tempus diebus preſertim feſti
uis in verbis aut factis ociosis inutilit̄ cōſūp
ſiſti aut eccleſiaſticum officium ſermonib9 gar
rulis turbaſti. Si idem preſtitum tempus ex
ceſſiue dormiendo in lecto tuo demorando. vl̄
aliter male occupaſti. ¶ Si per negligentiam
aut inciciam ſanctas habere meditatiōes mor
tis iudiciorum et bn̄eficiorum dei erga te pre
termiſiſti ¶ Si pro benefactoribus tuis viuis
et defunctis preces fundere neglexiſti. ¶ Si
commiſſorum tuorum regimini et cure non re
cte ſollicitus extitiſti. ¶ Si negligenter de pec
catis contritus es aut confeſſus vel ante cōfe
ſſionem circa peccata tua premeditationem ha
bere noluiſti. ¶ Si peccatorum tuorum oblit9
es vel iniunctam penitentiam minus debite p
feciſti. ¶ Si quelibet vota vel promiſſa infrin
gendo tranſgreſſus es . et attendatur mo
dus. ¶ Si deniq3 preceptorum eccleſie fuiſti
tranſgreſſor. et ſi publicam eukariſtie ſump
tionem vel aliorum ſacramentorum ſuſceptio
nem diſtuliſti. ¶ Si non recte ipſa ſacramē

ta recepiſti· ſcilicet non premiſſa debita inte
grali confeſſione·

¶ Circa peccatum Luxurie·

SJ moroſas cogitationes circa carnalē
actum cum complacencia et delectatio
ne nociua in corde tenuiſti· ſi cogitati
onibus talibus carnalibus vel aſpectibus aut
verbis aut ſignis aliquibus motum carnis ex
citaſti nec eidem ſufficienter reſtitiſti ¶ Si hu
ius peccati occaſiones non fugiſti aut quod de
terius eſt eaſdem procuraſti· ¶ Si per tales
temptationes vel motus in luxurioſum con
ſenſum cecidiſti affectando exterius opus ſi po
ſſes vel auderes perficere· ¶ Si attactum ali
quem inhoneſtum vel pruritum in membris
pudendis exercuiſti ex quo carnalis delectatiō
ſecuta ſit et modus diligenter aduertatur· ¶
Si talium peccatorum erga alios cauſa · vel
ruine occaſio fueris· verbis· oſculis· amplexi
bus· aut alijs ſignis vel forte picturis et figu
rationibus inhoneſtis· ¶ Si dormiendo hanc
carnalem delectationem vel pollutionem incur
riſti· ¶ Si cum alia perſona carnalem commix
tionem iniuiſti· et attendatur cuius gradus
vel conditionis foret perſona · an vxorata
altera· aut virgo· ſi generis propinqua et in
quo gradu· ſi ſanctimonialis religioſa · aut

in ſacris ordinibus conſtitutã. ſi tibi conſenſit aut ei violentiam intuliſti ¶ Si denique eiuſdem tecum ſexus aut alterius erat et exprimatur modus Si luxurie peccatum opere conſumma ſti alio ordine quam natura dictauerit. ¶ Si matri monij legittimam honeſtatem non obſeruaſti ratione operis in ſe vel circunſtantiarum que magis in confeſſione certis ſunt interrogatio nibus cognoſcende quam verbis vel ſcripturis qui buſlibet in publico reſerande. ¶ Si diebus fe ſtiuis minoribus aut minus ſolempnibus tali a peccata perpetraſti aut forſan in ſacratis locis. ¶ Si abortiuum procreaſti aut ſi fe tum ex vtero naſci impediuiſti aut ob ſtric turam veſtimentorum aut agitationem corpo ris immoderatam. vel choreis vel alijs pluri bus inuſitatioribus modis. Si diſſolutis aut inhoneſtis aſpectibus et choreis et geſtibus incompoſitis vel innata pulchritudine aut fu co mendaciter colorata. vel denique veſtimen tis ſuperfluis alios ad malum allicere voluiſti aut te concupiſci ab eiſdem affectari. ¶ Si tibi matrimonialiter coniuncte perſone carna lis copule debitum infirmitate aut alio legitti mo impedimento ceſſante denegaſti. et cete ra.

¶ Circa peccatum Gule.

SI ieiunia ab eccleſia obſeruari mãda
ta tranſgreſſus es · ceſſante infirmita
te · impotentia · vel alia rationabili cau
ſa · Si ex nimia cibi vel potus ſumptione · ebe
tatem · luxuriam · diſſenſiones · aut corporis ĩ
firmitatem incurriſti · Si ob eandem cauſã ſtu
dium · laborem · mercationem · vel aliud opus
ad quod agendum ipſe tenebaris omiſiſti.
Si per nimios ſumptus in potibus et cibis te
vel tuos heredes indigere aut mendicare coe
giſti · Si demum nimis auide aut habundantev
cibum ſumpſiſti · vel delicata fercula curioſe p̄
paraſti · aut horam comedendi preueniſti · ſic
ꝙ ex hoc preceptum aliquod dei vel eccleſie
ſolueretur · vel grande aliquod corporis incom
modum ſequeretur. Per hec autem om
nia que de ſeptem peccatis mortalibus iam ex
plicata ſunt · poteſt homo cognoſcere quibus
modis quinqꝫ ſenſuum exteriorum miniſterio
contra decem legis precepta · contra miſericor
die opera et duodecim noſtre fidei articulos de
liquerit · vt non ſit opus hec poſteriora prio
ribus addere niſi quis enumeratis prioribus
ſpecialiora et particulariora adiungere volue
rit ·

¶ Ad plenariũ; aũt precedẽtium itellectũ vt
agnoſcatur qualiter rite ſit facienda ɔfeſſio ·
notãda ſunt aliqua ·

P2imo ꝙ de cōi regula eſt · et ecc̄ie pre
cepto tenetur quilibet ad min9 ſemel
in anno circa paſcha peccata ſua cōfi
teri · cum etiā eukariſtiā aut aliud ſacramen
tum ſuſcipere intendit · tūc etiā ciꝫ mortis im
mineṫ periculū. Cū pt̄erea ipſe qui peccatoreꝫ
abſoluere poteſt adeſt · cuius p̄ſentia nūꝙ̄ ī po
ſterū haberi ſ2ri datur · quāuis ſepius cōfite
ri proſit · quater videlicet annuatim · vl' menſi
ſingulis aut quolibet ſolempni feſto iuxta ꝑ
ſōne facultatem et ſtatum · ¶ Secundo ꝙ con
feſſio in loco patenti vl' publico fieri debet · ne
occaſione ſecreti loci et pretextu deuotionis
impellat dyabolus ad malas cogitationes · et
iniqua verba vel opera · nūꝙ̄ etiam confeſſor
confitentis vultum aſpiciat ¶ Tercio ꝙ mul
ta ſunt crimina a quibus peccatoreꝫ ſacerdos
ſimplex abſoluere non poteſt · niſi penitentia
rius fuerit · aut a prelato ſuperiori p̄teſtatē
acceperit · quemadmodum ſortilegium · quod
aliquando per abuſum ſacrarum rerum cōmit
titur. aut ex aliis rebus friuole cauſa querit'
que non eſt cauſa intēti effect9 : ꝙ p res ſacras
ꝯmittitur ſacrilegium · quod ē furtū rei ſacre
vel intra locum ſacrū ꝑcuſſio violēta ſacerdo
tis vl' clerici · Simonia · ħereſis · ceteraqꝫ crimi
na quib9 eo facto excōmunicationis ſententiā
incurrūt delinquētes · homicidium percuſſio pa
tris aut matris · periurium in iudicio publico

commiſſum· adulterium ſignanter notorium
mulierum raptus violentus· defloratõ virginū
conſtupratio ſanctimonialiū· et inceſtus cum
conſanguineis intra quartū gradum: votoruꝫ
fractio· oppreſſio paruulorum infantium ob
negligentem cuſtodiam· peccatum item tur
piſſimum et abhominabile quod contra natu
ram dicitur· ſiue in propria perſonā permolli
ciem perpetratum ſit· ſiue in alio cõmiſſum qui
eiuſdem ſexus exiſtit· vel in perſona alterius
ſexus ſi fiat in alijs membris q̃ natura ad ge
nerationem deputauerit· vel ſi deniqꝫ in alia
ſpecie admiſſum ſit· ¶ Talia namqꝫ crimina
grauiora ſunt q̃ ſit eſus carnium in ſacroſāc
to die veneris· vnde et de eis tenetur peccator
expreſſe confiteri· ſub pena eterne dampnatio
nis· ¶ Quarto q̃ perſona confitens debet habē
re voluntarium propoſitum om̄ia peccata ſua
iuxta vires integraliter explicandi et ad intē
rogata veritatē ſine mēdacio reſpōdere ad ſui
accuſationem vel excuſationē· Itē celare etiaꝫ
debet pccm̄ alterius· niſi fortaſſis aliter ſuū pec
catū reuelare nō poſſit· niſi pſonā talē ad ſuum
cõmodū ſpūale cõfeſſori detegeret abſqꝫ ꝑiudi
cio cuiuſcumqꝫ· Quod ſi prelatus ſuperior vel
penitentiarius non ſingula peccata cõfitentis
integralr̃ ſed ſolos caſus reſeruatos audirē vo
luerit· reſeruet peccator alia delicta minori ſa
cerdoti poteſtatē ſuper hijs habenti confitenda

¶ Quinto q̄ nullus iniunctam penitentiam
recipere debet niſi quam perficere voluerit·
quam et celare tenetur vna cum alijs confeſ
ſori prolatis aut interrogatis· niſi forſan q̄d
abſit idem confeſſor confitentem verbis aliqui
bus ad malum inducere niteretur ¶ Sexto q̄
ſi grande quid alicui reſtituendū ſit· et is ig
noretur cui debeat reſtitui· vl̄ etiam ſi votoꝝ
cōmutatio aut relaxatio facienda ſit· conſulat̄ p̄
latus ſuperior· vl̄ alius horum ptātē habens nō
aūt ſacerdos inferior ¶ Septimo q̄ ſup̄ pccās i
generali ſupius numeratis ſi caſus ſpeciales
occurrerāt vl̄ numerus delictoꝝ· tenetur hoc cō
fitēs explicare tūc· preſertim qn̄ pticularitas
caſus· vel numerus ſpecialē haberet annexam
maliciā mortalē· vt cum quis decem frācos ab
ſtulit paupi· vxorem et filios habenti vl̄ in lo
co ſacro· grauius peccatum eſt q̄ furtum p̄ca
ſe in generali omiſiſſe· Et pariformit̄ in alijs ca
ſibus pticularitas exprimatur· put ꝯfitēs me
minerit ſcd̄m beneplacitū cōfeſſoris· obmiſſis
circūſtancijs alijs ad peccati grauitatē iptinē
tibus· ¶ Octauo q̄ ſi perſona ꝯfitens in pccā
bi ꝓpoſito perſeuerat· vl̄ de nouo peccatum ite
rare diſpoſuit· aut q̄ ablatū alteri ſcd̄m facul
tatem ſuam non vult dimittere vel reſtituē·
aut q̄ a carnali peccato luxurie recuſat abſti
nere· vel q̄ nocendi iniquum ꝓpoſitū retinet
nullus hanc perſonaꝫ a peccatis ꝯfeſſis poteſt

aut debet abſoluere· quamq̄ tali perſone ſa
lubriter conſulatur· vt bōna que poterat inte
rim perficiat· quatenus eam deus in viam re
ctam dignetur illuſtrare· ¶ Nono notatur
q̄ peccatum quodlibet tanto peius ac deterius
eſt· quanto pluribus intulit nocumentum·
Propter ea ſi quis fuerit alterius rūie cauſa
et occaſio· vt innocentes preſertim iuuenes
aut puellas· ſuo conſilio hortatu vel alio quo
uis modo ſollicitando ad peccatum· agat huius
rei diſtrictam penitentiam· et procuret decep
torum a ſe correctionem aut emendationem
totis viribus procurando· et p ſe et alios eos
ad viam veritatis et ſanam doctrinam redu
cendo· In hoc enim conſiſtit portio principal
ſue ſatiſfactionis et penitentie· ¶ Decimo q̄ ſi
quis poſt conſcientie ſue examinationem dili
gentem· ipſe peccatorum quorundam etiā mor
talium a ſe commiſſorum non reminiſcatur·
tunc per ſolam generalem confeſſionem de ip
ſis abſq̄ alia ſpeciali ſaluabitur ſi tamen ea
prius oblita poſtmodū ad memoriā redierit
ea ſpāliter certis tempore et loco cōfiteri tene
tur· Qua in re periculoſū eſt cōmiſſoꝝ a ſe deli
ctoꝝ mortaliū p negligētiā atq̄ deſidiā imēo
rem fieri·

Abſolutio·

FOrma abſolutōis ſufficiēs et reqͥſita ꝑ
pccā̄s de quib9 cōfeſſor itēdit et pt ab
ſoluē ꝯfitētē Ego abſoluo te a pccā̄s tu
is In noīe pr̄is et filij et ſpūs ſci. Amē Et ſi cō
feſſio de excōicatōe trmīnō. fiat dicat Ego abſol
uo te ab excōicatōe tua In noīe pr̄is et filij et
ſpūs ſci Amē. Et ſi cū hoc fiat abſolucō de pec
catō ꝑpt̄ qd̄ latā ē excōicacō l̄ de alijs addat for
ma ꝑor Additōes qdā alie ꝯdicōales q̄ inuolu
tua9 dimittūt.

Tercia ps̄ hui9 opuſculi de ſciā mortis

SI veraces fideleſq3 amici cuiuſpiam e
groti curā diligēnci9 agāt. ꝓ ipſi9 vita
corꝑali fragili. et defectibili cōſuāda
exigūt a nob multo forci9 de9 et caritas ꝓ ſalu
te ſua ſpūali ſolliciutudīnē gerē ſpālem In hac
enim extrema mortis neceſſitate fidel ꝓbatur
amicus Quippe nullū ē op9 miſtdie maius ſi
ue cōmodoſi9. qd̄ et tanti apud deū meriti. et
amplioris frequenter eſtimatur. queadmodū
pſone noſtri ſaluatoris ihū xpi ſi i tris nobiſ
cū degeret. impēſū ſeruiciū corporale. Quam
obrem cura fuit preſenti ſcripto cōponē breuez
quēdā exhortationis modū habendum circa eos
qui ſūt in mortis articulo cōſtituti. valentem e
tiam generalit̄ oībus catholicis ad artez et no
ticiam bene moriēdi cōquirendā. Continet āt

opuſculū hōc breue q̄tuor ꝑticulas : ſcȝ exhor
tatōes · interrogatōnes · orationes · et obſerua
tiones ·

¶ Prima pars continet quattuor exhortatio
nes ·

Prima exhortatio ē Amice dilecte aut
dilecta · cōſidera nos oēs ſubiectos eē
potēti manui dei · ⁊ ipſi9 voluntati ōēs
nos cui9cūq̄ cōditionis aut ſtatus reges prin
cipes diuites et pauperes · mortis tributū ſol
uere neceſſe eſt · Venim9 in mundū peregrino
rū more · vt ex eo tranſeam9 · non vt manſionē
in eo ſtabiliam9 · quin poti9 vt hic bene et meri
torie viuentes et deo ſeruientes · horribiles in
ferni penas euitemus · et glām eternā habea9
Recognoſce diligēter cum gratiaꝝ actione a
deo tibi conceſſa beneficia · q̄ꝺ etiam tibi in hac
extrema hora ſui cognitionem dederit · nec te
morte ſubita preoccupauerit · gratias pro hijs
et alijs innumeris donis nunc eidem refer · ad
ſuam infinitam miſericordiam confugiens · et
cōmiſſis a te criminib9 veniā humiliter poſcēs
Sollicite cogita te in vita tua plurima delicta
perpetraſſe quibus penā ferre metuiſti · vnde
et hui9 infirmitatis et mortis penas paciēt tol
lerar̄e dēs · rogās deū vt p̄ſētis doloris acbitas
remiſſionē opet̄ peccōꝝ · ⁊ purgatorij horribil̄

cruciatus in hanc afflictionem tuam per ſuam miſericordiam commutetur. Tollerabilius eſt namq hic preſencialiter q̄ in futuro puniri. quod ſi ſis corde contrito paciens penam neceſſariam tamq̄ voluntariam feres et omnem penam et culpam remittet deus. certuſq paradiſum introibis. alioquī per impacientiam eternam penam et dampnationem incurres.
Super omnia in hac extrema hora conſtitutus meditare circa tuam ſpiritualem ſalutem: nū q̄ enim fortaſſis in futurum huius meditacionis occurret oportunitas. omnem aliam ſollicitudinem et rerum terrenarum curam relinque. quas relinqui neceſſe eſt. que etiā nec ab inferni precipitio corruentem eripere valent. plena fide te deo committe et ei qui ōmpotens bonus et ſapiens eſt de tua et tuorum regenda prebe. Omnem preterea cogitatum tuum in eum dirige. aſtantes ſolummodo et ſuperſtites rogans. vt pro ſalute tua deum precibus exorent.

Scd̄a ꝑticula ſex habet īterrogatōes.

Dilecte aut dilecta. vis tu mori et viuere in ſoliditate fidei criſtiane reſpectu dei et domini noſtri ihꝭu criſti tamq̄ verus fidelis et obediens ſancte matris eccleſie filius. Reſpondeat. volo. Petis a deo

veniam peccatorum tuorum commiſſorum et omiſſorum que contra eiuſdem amorem · maieſtatem · atq₃ bonitatē egeris · Nec eum prout debebas honoraſti · reſpondeat · peto · Habes ne ſincerum propoſitum et explicatam volūtatem vitam tuam in melius commutare atq₃ corrigere · ſi vita comes ſuperfuerit · rogas etiā deum vt tibi gratiam preſtet hoc ꝓpoſitum continuandi veramq₃ contritionem habendi ¶ Es tu conſcius tibiipſi alicuius peccati mortalis vł criminis de quo non ſis confeſſus ¶ Optas ne etiam cor tuum illuminari ad oblitoꝝ criminum ſi que ſint habendam noticiam · et ſi tu ſcires libenter confitereris ea · ¶ Vis ablata per te reſtitui integraliter quantum ad id teneris iuxta tuarum facultatum valorem etiam vſq₃ ad omnium bonorum tuorum ceſſionem et renunciationem · vbi alias ſatiſfactio fieri non valeret · et coram deo et hominibus veniam iniurie petis ¶ Indulges ex corde omnibus qui tibi nocumētum ītulerunt ob venerationem et amorē domini nr̄i iheſu xp̄i · a quo et veniā ſperas · petis ſimilit̄ īdulgeri tibi et remitti ab hijs quos v̄bis aut factis leſiſti · Ad has oēs p̄miſſas interrogationes affirmatiue reſpondeat · volo ·

¶ Tercia p̄ticula breues miſtrat oroēs

Primo dicat infirmus ex corde deum
orans. Deus meus piiſſime pater.
Miſerere mei deus meus piiſſime pa-
ter. In manus tuas commendo ſpiritum me-
um. pater miſericordiarum miſericordiam fac
huic paupercule creature tue. ¶ Adiuua me
nunc etiam in hac vltima neceſſitate. ¶ Suc-
curre iam anime egenti et deſolate. vt non a
malignis ſpiritibus captiuetur. et a canibus
infernalibus deuoretur ¶ Dulciſſime iheſu ob
honorem et virtutem tue benedictiſſime paſſi-
onis iube me recipi intra numerum electorum
tuorum. Saluator meus et redemptor meus.
reddo me totū tibi nō me renuas ad te venio
non me repellas ¶ Domine paradyſum tuum
poſtulo non ob valorem meorum meritorum
ſed in virtute et efficacia tue benedictiſſime paſſi-
onis per quam me miſerum redimere voluiſti
et michi paradyſum precio tui ſanguinis e-
mere dignatus es ipſum michi conferre feſti-
na propter quem nec tue diuicie aut potencia
minuentur nec ipſe paradyſus anguſtior aut
minor inuenitur. ¶ Salutet poſtmodum beati-
ſſimam virginem mariam dicens. ¶ Regina
celorum mater miſericordie confugium pecca-
torum reconſilia me vnigenito filio tuo. eius
clemenciam pro me indigno peccatore inter-
pella vt ob amorem tuum mea remittat crimina
perducens in gloriam ſuam. ¶ Angelos de-

hinc precibus inuitet inquiens ¶ Spiritus ce
lorum angeli beatiſſimi aſſiſtite queſo michi mi
granti ex hoc ſeculo et potenter eripite me ab
omnibus aduerſariorum inſidijs et animam
meam in veſtrum conſorcium aſſumite · Tu p̄
cipue angele bone cuſtos meus · ¶ Poſt hec i
quiratur ab infirmo cui ſanctorum vel ſanc
tarum magis deuotus extiterit vt illi precem
offerat dicendo O glorioſiſſime ſancte vel ſanc
ta ſingularem in te dum viuerem ſpem et con
fidenciam repoſui ſuccurre nunc michi in hoc
extremo neceſſitatis articulo laboranti nūc ānx
ior ſupra modū · tēpus nūc inſtat et hora · iā in
adiutoriū meū intēde ·

Queritur per quaſdā obſeruatōes edoceri vt ſciāt q̄
lis predictorum vſus habēdꝰ ſit ·

Si paciens nondum eukariſtiam aut
extremam vnctionem ſuſceperit · inē
rogetur an eadem ſacramenta deuote
paratus eſt recipere · ¶ Si etiam ſuper interro
gationibus premiſſis veriſimiliter appareant
reſponſiones pacientis exiſtere · remedium ap
ponatur quantum id commodius fieri poterit
vel per miniſtrationem ſacramentorum con
feſſionis · eukariſtie · aut extreme vnctionis
vel eidem manifeſtando periculum quod in
currat non plene ſatiſfaciendo peticionibus

ſuper fidē ſua et ſalute conſciētie prolatis.
Moneaturq3 vt decedat tanq̄ verus et fidelis
criſtianus. ¶ Attendatur ſi infirmus ipſe ex
cōmunicationis vinculo aſtrictus teneatur et
propterea ſubmittat ſe totis viribus ordinato
ri ſancte matris eccleſie vt abſoluatur. ¶ Si
moriturus prolixum temporis ſpacium. ad ſu
am recollectionem habeat. ne morte feſtina p̄
neniatur legende forent coram eo ab aſtātibꝰ
hiſtorie et orationes deuote. in quibus ſanus
et viuens amplius delectabatur. vel recenſen
da eſſent diuina precepta vt profundius me
ditetur ſi quid aduerſus ea negligēter oblitū
deliquerit vel preſens coram eo inſtructio re
citetur. ¶ Si patiens vſum loquendi perdide
rit habet tamen ſanam et integram noticiam
ad interrogationēs ſibi factas vel orationes
coram eo recitatas ſigno aliquo exteriori vel
ſolo cordis cōnſenſu reſpondeat. hoc enim ſuff
fiat ipſi infirmo ad ſalutem. ¶ Preſen
tetᷓ infirmo ymago crucifixi vel alterius ſanc
ti quem ſanus et incolumis ſpecialiter vene
rabatur ¶ Si non omnia premiſſa dici bre
uitas ſinat preponende ſunt orationes. illa
preſertim que ſaluatori noſtro ihēſu criſto di
riguntur ¶ Nullatenꝰ q̄ minime ſi fieri poſſit mo
rienti amici carnales. vxor. liberi. vel diui
cie. ad memoriam reducantur niſi inquantū
id exigit patientis ſpiritualis ſanitas et dum

alias conuenienter omitti nequit. Non detur
infirmo nimia spes corporal' salutis ꝯsequēde ·
ingeratur potius eidem prima monitio supiꝰ
explicata · Sepe namqꝫ per vnam talem iānem
et falsam consolationem et incertam sanitatis
corporee confidentiam certam incurrit homo
dampnationem · Quinymo hortandus est pa
tiens vt per contritionem · et confessionez ani
me sanitatem procuret qđ et ad salutem corpo
ris si sibi fuerit expediens valere poterit et in
de securior atqꝫ q̄etior erit · Quia vero freq̄uē
ter corporal' infirmitas ex aīe languore ortū
habet papa p expſſam decretalem cuilibꝫ me
dico corporis districte p̄cipit · ne cuiq̄ egroto
corpoream conferat medicinā priusq̄ de spūal'
medici confessoris scꝫ requisitione eundem mo
nuerit. Vnde expediens videretur vt in quibꝰ
libet paupm hospitalibus vł domibꝰ dei statu
to firmaretur · ne q̄s ibidē eger suscipi possꝫ q
nō p̄mo ingressus die confessionez faceret ł ydo
neo sacerdoti ad hospitm deputato patius ꝯfite
ri se ꝯtinuo p̄staret sicuti domo dei parisiēsi
laudabiliter obseruatur ·

Explicit opusculum triptitum de preceptis
decalogi de confessione et de arte moriendi · p
eximium sacre theologie pfessorem · Magi
strū iohānem de Jersona alme vniuersitatis
pisiensis Cancellarium ·